

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Perzekuce židů v českých zemích ve středověku se
zaměřením na vládu Karla IV**

Barbora Kortusová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Perzekuce židů v českých zemích ve středověku se
zaměřením na vládu Karla IV**

Barbora Kortusová

Vedoucí práce:

Mgr. et Bc. Dagmar Demjančuková, CSc

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

Obsah

1	ÚVOD	5
2	ŽIDÉ – PŮVOD NÁRODA	7
3	PŘÍCHOD ŽIDŮ DO ČESKÝCH ZEMÍ A JEJICH POSTAVENÍ	15
4	MOR	19
4.1	ČTRNÁCTÉ STOLETÍ	19
4.2	PROTIMOROVÉ SPISY	20
4.3	JUSTINIÁNŮV MOR	21
5	KAREL IV.	22
6	POGROMY ZA KARLA IV.	29
7	DALŠÍ POGROMY	35
7.1	POGROM V PRAZE ZA VÁCLAVA IV.....	35
7.2	HUSITSKÉ REFORMNÍ Hnutí	35
8	ZÁVĚR	37
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	39
10	RESUMÉ	42

1 Úvod

Tématem bakalářské práce jsou perzekuce Židů ve středověku a vláda Karla IV. Do historie se perzekuce Židů nejvíce zapsaly v souvislosti s nacisty a holocaustem. Málokdo si uvědomuje, že před druhou světovou válkou probíhaly perzekuce a pogromy poměrně často a mnohdy byly vyvražďeny celé Židovské obce.

Nejprve je nutné vysvětlit původ Židů vůbec, odkud přišli, jak vzniklo jejich náboženství a jak se vlastně jejich národ rozšířil do celého světa. V první kapitole popíši, jak si Židé představují svůj původ, své předky a jaké jsou archeologická potvrzení těchto věcí. Dále přiblížím příchod Židů do českých zemí, jaké bylo jejich postavení, jaká měli práva a povinnosti a jaký byl jejich vztah k panovníkovi.

Před zaměřením na samotné pogromy bude stručně představen jeden z viníků pogromů ve čtrnáctém století. Největší středověké protižidovské pogromy se totiž odehrály právě v tomto století, v období kdy svět zasáhl takzvaný černý mor. V úvodu čtvrté kapitoly vysvětlím co vlastně mor je, jak probíhá a jaké následky může mít. Dále ukáži, jak pověřčiví křesťané hledající viníky, majetkuchtivé měšťanstvo a šlechta pronásledovali a vyvražďovaly Židy jako takzvané traviče studní. Nemoc vedla ke vzniku takzvaných protimorových spisů, které vznikaly nejprve v Paříži, ale později i v našich zemích. Poslední částí kapitoly je ukázka Justiniánova moru, jako důkaz, že ve čtrnáctém století nepřišel mor poprvé, jak si lidé mysleli, ale že byl mnohem dříve.

Další důležitou částí práce je životopis Karla IV., na kterého se práce taktéž zaměřuje. Český král a císař neměl lehké dětství, spory mezi jeho rodiči ho vytrhly z náručí matky jako malého chlapce. Velký vliv na jeho vládu měl pobyt ve Francii, kde byl jako malý vychováván. Později, když začal usilovat o českou korunu, byl otcem považován za hrozbu a vznikaly mezi nimi spory. To vedlo k dvouvládí, o kterém se práce také zmíní.

Pogromy se Čechám z velké části vyhnuly, přesto ani zde Židé nezůstaly zcela ušetřeny. Nikdy pro ně nebyla situace zcela příznivá, ač byli pod ochranou panovníka, jejich vraždění nedokázal zastavit ani Karel IV, ani Václav IV. Pogromy nepodporovali, snažili se je zastavit, ale když už k nim došlo, situace využili. Pogromy byly trestány, většinou pokutou panovníkovi, protože šlo o poškození jeho majetku. Židé v té době měli nejnižší možné postavení, byli bráni za cizince, a měli hodnotu věci, ne-li menší. Mnoho Židů bylo mučeno nebo popraveno plameny, někteří ovšem umírali vlastní rukou, než aby se dostali do procesů obviňování. Bývala jim dána možnost konvertovat ke křesťanství, někteří tuto možnost i využili, ale čtrnácté století byla zvláštní doba a ani většině z pokřtěných se nakonec obvinění

z travičství a smrt nevyhnulo. Malé děti byly brány rodičům, křtěny a vychovávány v křesťanských rodinách.

Pogromy ale vládou Karla IV. nekončí. V poslední kapitole je vylíčen největší pogrom pražského ghetta, který proběhl za vlády Václava IV., syna Karla IV. tento pogrom vznikl hádkou a údajným znesvěcením těla Kristova a skončil smrtí všech Židů, kteří byli v ghettu. Unikli pouze ti, co byli mimo Prahu. Naději Židé spatřovali v husitském reformním hnutí, které v nich vzbuzovalo sympatie svým zakládáním si na Starém zákoně. Ovšem ani tato doba je neochránila, Husité stejně jako katolíci Židy opovrhovali. Ideové spory je odstavili z centra dění, ovšem pogromům to nezabránilo. Bylo to období, kdy byli Židé vyhnáni z královských, především pak moravských měst.

Cílem práce je analýza Židovského národa, jeho původu, vývoje a postavení v cizích zemích. Snaží se ukázat nelehkou situaci Židů, především pak ve středověku. Zaměřuje se na vládu Karla IV., za kterého přišel černý mor, a proběhlo mnoho pogromů.

2 Židé – původ národa

Počátek dějin Židů je spojen se zemí nazývanou v Bibli Kenaan.¹ „Toto slovo se objevuje jako osobní jméno v knize Genesis - Kenaan byl Noemovým vnukem a synem Chamovým. Jako jméno území se slovo Kenaan objevuje v knize Genesis a v Numeri.“²

Území starověkého Kenaanu se rozprostíralo na severu od předhůří Libanonských hor až k Sínajské poušti na jihu a jeho obyvatelé se nazývají Kenaanci. Jde o souhrnný název pro etnické skupiny patřící k západním Semitům. Kenaanci byli postupně pod vládou Babylóňanů, Chetitů, Hyksósů a Egyptanů. Zabývali se především obchodem, neboť území, které obývali, leželo na křižovatce obchodních cest mezi Egyptem a Mezopotámií. Nejstarším kenaanským městem je Jericho, které bylo založeno již 7. tisíciletí př. n. l. Město bylo mnohokrát zničeno a znovu vybudováno. Dalšími významnými městy pro Kenaan jsou Megido, Gezer a Bejt-Šean, ve kterých došlo k největšímu rozkvětu někdy v 3. tisíciletí př. n. l., tato města ležela na křižovatkách obchodních cest Kenaanu, v úrodných polích. Kenaanem vedli dvě obchodní cesty – Přímořská cesta, která vedla podél pobřeží Středozemního moře a Královská cesta, která vedla ze severu na jih. V nejstarším historickém období Kenaanu převládal politický vliv Egypta. Kenaan se objevuje, sice ne pod tímto názvem, v památných nápisech faraonů, kteří vedli proti Kenaanu výpravy, nebo přes něj pochodovali proti Sýrii. Egyptský vliv ukazují i archeologické nálezy spotřebních, luxusních i kultovních předmětů egyptského původu, například v hrobkách v Gezeru našli archeologové egyptské skaraby s vyrytou postavou Tutmose III. Přesto byla kenaanská kultura více než Egyptem ovlivněna Mezopotámií, ve větších kenaanských městech se učilo klínové písmo. Postupně se vytvořila samostatná kenaanská kultura, která přinesla hláskové kenaanské písmo, které dalo základ písmu starohebrejskému.³

Židé svůj původ odvozují od praotců Abraháma „(hebr. Avraham)“⁴, Izáka „(hebr. Jicchak – směje se [Bůh])“⁵ a Jákoba. Praotcům je věnována velká část knihy Genesis. Abrahám (Abram) měl manželku Sáru „(též Sáráj; hebr. kněžna, princezna)“⁶. Hospodin Abraháma poslal z jeho země, ten putoval až k místu Šechem, až k dubu More. Tuto zemi

¹ MAYER, Daniel. *Kapitoly z Židovských dějin*. Praha 1989. Strana 19.

² Bible, překlad 21 století. Praha 2009. Strany 14, 15, 17, 296.

³ MAYER, Daniel. *Kapitoly z Židovských dějin*. Praha 1989. Strany 19-21.

⁴ PAVLINCOVÁ, Helena; HORYNA, Břetislav. *JUDAISMUS, KŘESŤANSTVÍ, ISLÁM*. Olomouc 2003. Strana 37.

⁵ Tamtéž, strana 104.

⁶ Tamtéž, strana 182.

Hospodin dal Abrahámovi a jeho potomkům. Abrahám putoval dál, až do Egypta. Tam se Sárou nějaký čas pobyl, prohlašoval ji za svou sestru, neboť měl strach, že pro její krásu přijde o život. Žili ve faraonově domě, ale Hospodin na dům sesílal velké rány. Proto byl i se ženou vyhoštěn ze země. Sára s Abrahamem neměli potomky, proto Abraham chtěl za svého dědice jeho čeledína. Hospodin však Abrahamovi řekl, že dědic vyjde z jeho beder, že jeho potomci budou zotročeni a utiskováni po 400 let. Do země, kterou té noci daroval Abrahamovým potomkům, se vrátí až čtvrté pokolení. Zem byla od Egyptské řeky až po řeku Eufrat. První Abrahámovo dítě byl syn, kterého měl se svou otrokyní Hagar, byl to Izmael. Sára a Abrahám měli syna později, dostal jméno Izák. Po jeho narození byla Hagar s Izmaelem vyhnána. Po nějaké době chtěl Hospodin Abrahama vyzkoušet, požádal jej tedy, aby svého syna použil jako oběť. Ten tak chtěl učinit, na poslední chvíli ho Hospodin zadržel. Sára zemřela ve věku 127 let. Když byl Abrahám již stařec, vyslal svého služebníka do země, ze které pocházel, aby přivedl jeho synovi Izákovi ženu. Byla vybrána Rebeka, krásná a hodná dívka. Abrahám se ještě oženil, vzal si Keturu, se kterou měl syny. Vše však odkázal Izákovi. Abrahám žil 175 let. Rebeka s Izákem nemohli počít dítě, modlili se proto k Hospodinu a ten je vyslyšel. Dal jim dva syny – Ezaua a Jákoba. Byla to dvojčata. Ezau byl prvorozený, pro ovesnou kaši však své prvorozenství daroval Jákovovi. Když Izák zestárl, chtěl svému prvorozenému požehnat, poslal ho napřed na lov, aby mu připravil večeři. Rebeka a Jákob však připravili jídlo rychleji a Jákob ho donesl otci, vydávaje se za bratra a získal tak Istí požehnání. Na Ezaua zbylo pouze požehnání, které mu dalo za úkol sloužit svému bratru, pokud neuteče od něho jako tulák. Ezau začal svého bratra nenávidět. Jákob se vydal ještě před smrtí najít si nevěstu. Zamiloval se do Ráchel, dcery Lábana. Ten mu svou dceru přislíbil za sedmiletou službu. Ovšem Ráchel byla mladší dcera a proto si Jákob musel vzít i její sestru Léu, protože starší se musí vdát dříve. S Léou měl šest synů a dceru, Ráchel byla neplodná, proto dala manželovi svou otrokyni, aby počala syna skrze ni. S tou měl syny dva, Léa mu tedy dala i svou otrokni a tak získal další dva syny. Poté Hospodin vyslyšel modlitby Ráchel a dal i jí syna. Josefa. Poté se Jákob rozhodl i s rodinou vrátit od Lábana domů. Cestou mu bylo požehnáno a dáno jméno Izrael, Ráchel mu porodila dalšího syna a zemřela. Usmířil se s bratrem a pohřbili spolu svého otce Izáka, který zemřel ve věku 180 let.⁷ Abrahám pocházel z města Ur, které se nachází v dnešním Iráku, jeho otec měl obchod s modlami. Setkal se s Bohem, který mu dal návrh. Učiní ho zakladatelem nového, velikého národa, pokud se vzdá svého dosavadního života. Uposlechl Hospodina a vydal se se svou

⁷ Bible, překlad 21 století. Praha 2009. Strany 1 – 65.

ženou Sárrou a skupinou dalších na cestu. Stali se z nich pastevcí ovcí a putovali směrem ke Kenaanu, který později dostal jméno Izrael. Bůh a Abrahám uzavřeli dohodu. Bůh slíbil, že bude chránit Abrahamovu rodinu a potomky a že z nich udělá vyvolený národ. Na oplátku musejí Abrahámovi potomci zachovávat a dodržovat Boží příkazy a zákazy. Dohodu zpečetili rozhodnutím, že se muži musejí obřezat. Abrahám a všichni muži se tedy podrobili obřízce a každý malý chlapec osmý den po narození. Dalším důležitým prvkem dějin je Jákobův souboj s andělem či Bohem, po kterém dostává jméno Izrael – ten, který zápasil s Bohem.⁸

Období praotců se klade do počátku 2. tisíciletí p. n. l., v této době dochází na území Mezopotámie a Egypta k velkým přesunům obyvatelstva, neboť kočovné kmeny Amorejců útočili na obě území. Podle archeologických nálezů v Kenaanu, byla koncem 3. tisíciletí stará města zničena nebo opuštěna. Do této doby kladou historikové biblické vyprávění o Abrahámovi. K tomu je vede ve značné míře archeologický objev – při kopání hrobu na pahorku Tell Chariri objevili dělníci sošku zvláštního typu. To vedlo k širším vykopávkám, byla objevena soška muže se sepjatýma rukama s nápisem Jsem Jachdunlin, král Mari. Do té doby historikové nevěděli, kde tento stát ležel. Další výzkumy ukázaly, že pod pahorkem Tell Chariri leží zříceniny města Mari, hlavního města státu Mari. Nejdůležitějším objevem byl královský archiv z konce 19. a první poloviny 18. století př. n. l., kde bylo 33.600 klínopisných tabulek. V nalezených textech se objevují jména, která připomínají jména Abrahámovi bratra Náchora a otce Teracha. Dále se tam objevují formy jména Jákob jako amorejského jména - Jakubel či Jakubi.⁹

Dalším velice důležitým příběhem je příběh Josefa „(hebr. Josef [Bůh ať přidá dalšího potomka])“¹⁰, syna Jákoba a Ráchel. Jákob, v té době již Izrael, Josefa miloval ze všech synů nejvíce, ten na bratry otci donášel a oni ho nenáviděli. Když Josefovi bratři jednou odešli pást ovce do Šechemu, vyslal ho Izrael za nimi. Vydal se je tedy hledat, když ho spatřili, domluvili se, že ho zabijí. Ruben, nejstarší syn, byl ovšem proti, chtěl bratra zachránit a vrátit otci. Vymyslel tedy, že ho hodí do jámy, aby neprolévali krev, a on zemře žízni. Jenže bratři to nechtěli nechat jen tak, prodali Josefa za Rubenovými zády karavaně Izmaelitů a ti ho odvedli do Egypta. Pak vzali Josefovou suknicí, kterou mu předtím ukradli, pomazali ji krví kozla a odnesli otci. Jákob pro svého syna velice truchli. Josef byl zatím prodán faraonovu veliteli stráže Putifarovi. Ten ho díky Hospodinově pomoci ustanovil správcem svého domu. Putifarova žena měla o Josefa zájem, ten jí odmítal, nakonec lstí ho obvinila, že ji chtěl

⁸ SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?* Brno 2007. Strany 54 – 56.

⁹ MAYER, Daniel. *Kapitoly z Židovských dějin*. Praha 1989. Strany 12-23.

¹⁰ PAVLINCOVÁ, Helena; HORYNA, Břetislav. *JUDAISMUS, KŘESŤANSTVÍ, ISLÁM*. Olomouc 2003. Strana 114.

znásilnit. Tak se Josef dostal do žaláře, kde si ho oblíbil vrchní žalárník a svěřoval mu vězně do péče. Takto se k Josefovi dostali faraonovi vrchní číšník a vrchní pekař, kterým vysvětloval jejich sny, číšníkovi, že se vrátí do svého úřadu, pekaři, že bude popraven. Po dvou letech měl faraon dva sny. Svolal věštců a mudrců z celého Egypta, nikdo je však neuměl vyložit. Tu si číšník vzpomněl na Josefa, kterého dal faraon předvolat. Výklad snu znamenal, že Egypt potká sedm let hojnosti a následně sedm let hladu. Faraon byl uchvácen a jmenoval Josefa správcem svého domu, celé egyptské země a oženil ho s Asenat, dcerou kněze z Heliopole. Josef po celých sedm let shromažďoval obilí a připravoval je na sedm let hladu. Narodili se mu dva synové, Menases a Efraim. Když přišlo sedm let hladu, jedině Egypt měl hojnost a zbytek světa přicházel k Josefovi nakupovat zrní. Tak přišli i někteří Izraelovi synové, doma zůstal Josefův vlastní bratr. Josef je obvinil, že jsou špehové a na tři dny je dal zavřít do žaláře, dokud nepřijde i jejich poslední bratr dokázat jejich nevinu. Ti začali litovat, co kdysi udělali bratrovi, mysleli si, že jde o boží hněv. Josef se nad nimi slitoval, jednoho bratra, Šimeona, dal spoutat, nechal si ho u sebe a nařídil dát ostatním pytel zrní a dát na vrch pytle stříbro, které měli za zrní zaplatit a poslal je domů, aby přivedli posledního bratra. Izrael ovšem nechtěl přijít o dalšího syna, neposlal ho tedy hned. Až když došlo zrní a potřebovali koupit další, poslal svého syna s ostatními a dal jim dvojnásob stříbra, jako omluvu, že nepřišli dřív. Josef je pozval ke svému stolu, kde se k nim přidal i Šimeon. Bratři Josefa opět nepoznali. Na odchod jim dal naložit každému vak jídla a navrch dát stříbro, které zaplatili. Svému pokrevnímu bratru dal do vaku ještě přidat jeho stříbrný pohár. Když jeho bratři odešli, poslal svého sluhu je dostihnout a údajného zloděje přivést jako jeho otroka. Bratr Juda ovšem Josefa prosil, aby mohl za otroka zůstat on, že otec by zemřel, kdyby jeho a Ráchelin syn nepřišel domů. Josefa to přemohlo a bratrům se odhalil. Hned je uklidňoval, že se nehněvá, do Egypta ho vedl Bůh, oni ne. Poslal je pro svého otce. Když se o tom doslechl faraon, Nařídil jim přijet s celým majetkem, že jim dá to nejlepší z Egypta. Tak se Izrael vydal s celou rodinou do Egypta, celkem to bylo 70 lidí. Faraon je usadil do nejlepší země Gošen v kraji Rameses. Když při nadvládě hladu došli lidem peníze, vyměnil Josef dobytek obyvatel za chléb. A když ani ten neměli, dal jim chléb za jejich půdu. Tak skoupil pro faraona všechnu půdu Egypta a lid podrobil nevolnictví. Pouze kněžskou půdu neskoupil. Následně vydal ustanovení, pětina úrody patří faraonovi, zbytek lidu. Izrael strávil v Egyptě sedmnáct let. Když umíral, požádal Josefa, ať ho pohřbí do jeho země k jeho otcům a daroval mu Šechem. Jákobovi synové ho pohřbili v kenaanské zemi, jak je žádal a pak se vrátili do

Egypta. Josef se dožil 110 let, byl nabalzamován a pohřben v Egyptě.¹¹

Josefův příběh pokládají historikové do období hyksóské nadvlády. V první polovině 18. století př. n. l. bylo v Egyptě neklidné období, probíhali nepokoje, povstání a vzpoury. Oslabenosti Egypta využili asijské semitské kmeny, které Egyptané nazývali Hyksósové. Ti rozprášili egyptskou armádu a podmanili si Dolní Egypt a deltu Nilu, jejich moc ale sahala až do Horního Egypta. Z této doby se nedochovali skoro žádné památky, Hyksósové byli v Egyptě nenáviděni, po jejich vyhnání z Egypta byly všechny památky na ně zničeny. Jména hyksóských faraonů byla vymazána a kronikáři tuto dobu přešli mlčením.¹²

Praotcové a jejich rodiny byli kočovníci, nevlastnili žádnou půdu a jejich život se nijak nelišil od života jiných kmenů. V dobách sucha a neúrody byli stejně jako ostatní nuceni žádat v Egyptě o pomoc, byli závislí na vládcích. Nejsou vládcové ani hrdinové, naopak, mají slabosti a nedostatky, čímž se liší od hrdinů sumerských, babylónských a asyrských bájí a eposů. Doba, ve které žili Abrahám, Jákob a Josef má svůj historický základ. Abrahám byl prvním nositelem myšlenky monoteistického náboženství na světě. Izraelité byli v Egyptě 430 let. Pokud by se datum exodu Izraelitů vymezovalo rokem 1230 př. n. l., tak by přibližné datum příchodu Jákoba a jeho rodiny do Egypta bylo 1660 př. n. l., což odpovídá době hyksóské nadvlády. V polovině 16. století př. n. l. jsou Hyksósové vyhnáni a vlády se ujímají faraóni XVIII. dynastie, čímž začíná období Nové říše, které trvá až do 11. století př. n. l. v období vlády faraona XIX. dynastie Ramsese II., byla posílena moc Egypta. Sousední říše Chetitů a Egypt spolu vedli války, po bitvě u Kadéše však podepsali mírovou smlouvu. Tak přešla Sýrie pod vliv Chetitů a Kanaan pod vliv Egypta. V Kanaanu musel faraon potlačovat vzpoury a povstání, což na desetiletí oslabilo celý Kanaan. Ramses II. zotročil Hebrejce. Byl velký stavebník, z jeho doby jsou dochovány kolosální stavby, například chrámy v Abú Simbeli a Luxoru. Vzhledem k tomu musel využívat mnohem více práce otroků. Nedostatek hygieny, potravin, těžká práce a vyčerpání mělo za následek vysokou úmrtnost otroků a novorozenců.¹³

Záchrana přišla v podobě Mojžíše. Chlapce, kterého matka jako novorozeně poslala po vodě Nilu, protože faraon v tu dobu vydal nařízení a zabití všech novorozených hebrejských chlapců. Nemluvně našla jeho dcera, takže bylo vychováváno u dvora.¹⁴

V knize Exodus se píše o Mojžíšovi, jeho narození. Jako o historické osobě o něm

¹¹ Bible, překlad 21. století. Praha 2009. Strany 65 – 94.

¹² MAYER, Daniel. *Kapitoly z Židovských dějin*. Praha 1989. Strany 25, 26.

¹³ Tamtéž, strany 26 – 29.

¹⁴ SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?* Brno 2007. Strany 57, 58.

nejsou žádné mimobiblické zprávy, objevuje se jen v biblických textech. Jméno Mojžíše (Moše) je podle některých badatelů egyptského původu - Mose znamená egyptsky syn. Podle knihy Exodus, vytáhla faraonova dcera dítě z Nilu, a pojmenovala je Moše, tedy „Vytahující“. Mojžíš byl vychováván na egyptském dvoře, dostalo se mu vzdělání dostupné pouze aristokracii. Nezapomíná však na svůj hebrejský původ a při jedné pochůzce městem vidí, jak Egyptan bezdůvodně ubije otroka. Mojžíš Egyptana zabije a je nucen uprchnout z Egypta.¹⁵

Mojžíš je po čase povolán Hospodinem, aby osvobodil Izraelity z otroctví a odvedl je do Kenaanu. Odebere se se svým bratrem Áronem do Egypta žádat faraona, aby propustil jeho lid z otroctví. Než faraon svolil, přišlo pověstných deset ran. Po desáté ráně, smrti prvorozených, faraon lid propouští. Odchod z Egypta se dnes slaví jako svátek Pesach.¹⁶

Izraelité se po odchodu z Egypta dostávají na Sinajský poloostrov, kde čtyřicet let putují. Po té době je Jozue přivádí do zaslíbené země. Za čtyřicet let prožívají mnohé těžkosti a ukazuje se jim prostřednictvím Mojžíše Bůh. Ne všichni však byli přesvědčeni o správnosti odchodu z Egypta, někteří se chtěli vrátit. Otroci, kteří nabyli svobody, by nemohli vládnout zemi, proto museli cestou zemřít a být nahrazeni novou generací. Než stanuli Izraelité před Jerichem, prošli 42 místy. Na hoře Sinaj je Mojžíšovi zjeveno desatero přikázání, Tóra, ve které jsou obsaženy židovské zákony a základy židovské víry.¹⁷

Když generace uprchlíků vymře, na čemž Bohu hodně záleželo, a je nahrazena novou generací svobodných mužů a žen, dojdou konečně do zaslíbené země Kenaanu. Mojžíš zemře ještě v poušti, zaslíbenou zemi však alespoň zahlédl. Dvanáct kmenů se rozptýlilo po celé zemi, po čase však dochází k nutnosti jednoho panovníka, který sjednotí kmeny. Prvním vládcem je Saul, pomazaný prorokem Samuelem. Jeho následovníkem je David, který dobil Jeruzalém a učinil z něj hlavní město uctívání Boha. Jeho potomek má být příštím mesiášem, na jehož příchod se stále čeká. Dalším vládcem byl Šalamoun, který vystavěl jeruzalémský Chrám. Po jeho smrti vznikají mezi kmeny spory a dojde k jejich rozdělení, na severu vznikne Izrael a na jihu Judea. Roku 721 př. n. l. vtrhli do Izraele Asyřané a království zničili. Další rána přišla v roce 598 př. n. l., když si následovníci Asyřanů, Babyloňané, podrobili království Judea. Zničili Šalamounův Chrám a odvěkli kmeny do slavného babylonského zajetí. V té době vzniká pojem Žid, do té doby se tyto lidé nazývali Izraelité nebo Hebrejci. Babylonské zajetí trvalo padesát let, pak si Babyloňany podrobili Peršané. Ti Židům dovolili návrat do vlasti, část z nich se tedy vrátila do Izraele. Postavili nový Chrám, ale vznikají dvě židovská

¹⁵ MAYER, Daniel. *Kapitoly z Židovských dějin*. Praha 1989. Strany 30.

¹⁶ SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?* Brno 2007. Strana 58.

¹⁷ MAYER, Daniel. *Kapitoly z Židovských dějin*. Praha 1989. Strana 31.

centra. Judea s hlavním městem Jeruzalémem a Babylon. Židé, kteří se vraceli z Babylonu, se setkali v Izraeli s potomky těch, které tam Babyloňané zanechali. Ti totiž odvěkli jen elitu, ostatní nechali ve zničené zemi. Ti co v Izraeli zůstali, se smísili s jinými kmeny, dodržovali však stále monoteismus. Nazývali se Samaritány a v budoucnu rozvíjeli své tradice nezávisle na Židech. Samaritáni žijí v Izraeli dodnes a tvrdí, že jejich verze Tóry je jediná správná. Judea zůstávala dlouho pod cizí vládou. Za vlády Alexandra Velikého a dynastie Ptolemaiovců byla židům tolerováno jejich víra, to se změnilo po převzetí moci Antiochem III., seleukovským králem ze Sýrie. Ten byl netolerantní a začal Židy ve své zemi pronásledovat, chtěl z Jeruzaléma řecké město. Jeho následník Epifanes IV. byl ještě horší, obsadil město a zakázal Židům bohoslužby, obřizky, byly uzavřeny náboženské školy a nechal vyplenit svatý Chrám. Na jeho místě byla postavena Diova socha. To vyústilo v spor ortodoxních Židů s Židy, kteří se asimilovali. Ortodoxním Židům se podařilo vyhnat syrské helénisty ze země, zničit Diovu sochu a očistit Chrám. Tuto událost připomíná svátek Chanuka. V 1. století př. n. l. se Judeje zmocnili Římané. Dosadili jako krále Heroda, jenž byl Žid. Prosadil v Římě četná privilegia pro Židy, pokračoval ve výstavbě Chrámu a rozšiřoval jej. V tomto období se židovství začíná vyvíjet pluralističtěji. Jsou saduceové, kteří vykonávají kněžské povolání a farizeové. To jsou řemeslníci a rolníci, ale hlavně jsou to lidé znalí Písma, kteří se proslavili svým vzděláním. Farizeové jsou základem pro pozdější rabínské židovství. Dále jsou esejci, asketický sekta, žijící v okolí Mrtvého moře. Objevuje se ještě jedna židovská sekta, která následovala Ješuu z Nazaretu, Ježíše. Ten se snažil o reformu židovství, vyvinul učení vycházející z Tóry, které později zaznamenali apoštolové v evangeliích. Nové náboženství, křesťanství, vytvořil z této sekty apoštol Pavel. V roce 66 našeho letopočtu povstala skupina Židů, tzv. zélóti proti Římu a vyhnala Římany z Jeruzaléma. Ten Římané dobyli zpět roku 70 pod vedením Tita. Byl zničen Chrám a zůstala z něj jen západní stěna, Zeď nářků. Zélóti uprchli do pevnosti Masada, kde nadále vzdorovali Římanům. Před úplnou porážkou se rozhodli spáchat kolektivní sebevraždu, než se nechat zajmout. Masada padla roku 73, od té doby Židovský stát neexistuje. Židé byli vyhnáni, někteří uprchli i do Evropy. Mnoho z nich skončilo v římském zajetí. Další pokus o povstání proběhl roku 132, za dva roky byl ale konec. Císař Hadrián přetvořil Jeruzalém na pohanské město a zakázal Židům vstup. Dal mu jméno Aelia Capitolina a Judeu přejmenoval na Palestinu.¹⁸

Stát Izrael byl vyhlášen 14. května 1948. Přestože většina Židů musela celá staletí žít

¹⁸ SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?* Brno 2007. Strany 59 – 69.

mimo tuto zemi, jejich spojení s horou Sion, se zemí otců zůstalo stále živé. Stát Izrael se zformoval v parlamentní demokracii, jeho občany nejsou jen Židé, ale i křesťanští a muslimští Arabové a příslušníci jiných národů, kteří tu byli po staletí usídleni.¹⁹

¹⁹ BAUMANN, Arnulf. *Co by měl každý vědět o židovství*. Praha 2000. Strana 20.

3 Příchod Židů do Českých zemí a jejich postavení

Židé přicházeli na místa českých zemí zřejmě již v době římské, jistě ale v raném středověku se dostávali přes *limes romanus* a obchodovali tu s keltskými, germánskými a později i slovanskými kmeny. Písemně je přítomnost Židů na území Čech či Moravy doložena od začátku 9. století přípisem solnohradského arcibiskupa Arna a pro začátek století 10. tzv. Raffelstetenský celní a plavební řád Ludvíka IV. Výklad těchto dokumentů je předmětem sporu. Obecněji přijímána je poměrně pozdní zpráva židovského kupce a diplomata Ibrahima ibn Jakuba. Ten byl účastníkem diplomatického poselství, které bylo vysláno k císaři Ottovi I. Ibrahim ibn Jakub, řečený al-Israili, navštívil někdy v letech 965-966 střední Evropu a ve své zprávě o Praze zaznamenal, kromě jiného, přítomnost Židů ve městě. V Čechách se do roku 1238 předpokládá židovské osídlení kromě tří míst v Praze také v Litoměřicích, Příbrami a Kopistech. Do roku 1348 pak v Plzni, Klatovech, Kolinci, Domažlicích, Stráži, Kynžvartu, Chebu, Kadani, Žatci, Lounech, Ústěku, Nymburku, Kouřimi, Kolíně, Čáslavi, Vysokém Mýtě, Havlíčkově (Německém) Brodě, Habrech, Jindřichově Hradci, Českém Krumlově a Českých Budějovicích.²⁰

Popis Prahy od Ibrahima ibn Jakuba neobsahuje informace, že by zde byli Židé usedlí. Zmiňuje se o Židech přicházejících z Turecka, čímž jsou nejspíš míněny Uhry.²¹

Od počátku 10. století se načas proměnilo postavení Čech v mezinárodním obchodě. Do té doby ležely stranou hlavních Evropských cest, nyní se na jejich území odklonila zřejmě nejdůležitější suchozemská obchodní transverzála. Když na přelomu 9. a 10. století obsadili oblast dnešní podunajské nížiny Maďaři a Pečeněhové, byla trasa přesunuta, namísto Podunajím vedla na Prahu. Příznivá situace však netrvala dlouho, v 11. století se trasa vrátila zpět do Podunají. Obchodníci, kteří trávili putováním přes Evropu mnoho měsíců, si zřizovali podél cesty sklady a dočasně či natrvalo se tam usazovali. Jedno z významných tržišť východní Evropy vzniklo v 10. a 11. století v pražském podhradí, kde se setkávali obchodníci z východu a západu. Zahraniční obchod byl u nás tehdy výhradně v rukou cizinců. Arabů, Řeků a především Židů.²²

Obchodní osady cizinců se nacházely nejdříve na úseku staré mezinárodní tepny na pravém břehu Vltavy, které náleželo pod právo Pražského hradu, a dále v podhradí

²⁰ PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha 1993. Strana 13, 26.

²¹ VOLAVKOVÁ, Hana. *Zmizelá Praha: Židovské město pražské*. Praha 2002. Strana 8.

²² PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha 1993. Strana 14, 15.

Vyšehradu, na staré severojižní cestě. Zprávu o nich nám zachoval Kosmas ve své kronice. Osad si všímá k roku 1091.²³

Právní postavení Židů v českých zemích bylo až do první křížové výpravy (11. století) pravděpodobně poměrně příznivé. To je známé z privilegií Soběslava II., vydaných v letech 1174-78. Zaručovala všem německým osadníkům v podhradí značnou autonomii v osobních, správních a podnikatelských záležitostech. Tato práva platila nejspíš i pro osadníky románské a židovské. Jak tomu bylo ve skutečnosti, ovšem není jisté. Jejich postavení nejspíš nebylo nijak dobré, a to nejen v důsledku tradičně nepřátelského poměru křesťanů k Židům, ale i pro obecnou nechuť k cizincům, jejichž výsady dráždily domácí obyvatele. Obyvatele a panovníka také velice lákal jejich majetek. Židé byli nedostatečně chráněni, což se projevilo v průběhu křížových výprav, jejichž původním cílem bylo vysvobození Božího hrobu ve Svaté zemi. Už při první výpravě docházelo k masakrům Židů, protože mezi křížáky panoval názor, že je zbytečné táhnout do Svaté země, když Ježíšovi vrahy mají po ruce. Počet zavražděných Židů byl nesmírný. Křížové výpravy měli nedozírné následky i v Českých zemích. V Praze došlo roku 1096 k pogromu, při kterém zanikla židovská osada při vyšehradské cestě. Křížáci tehdy nutili Židu ke křtu a řídíce se heslem křest nebo smrt, zabili všechny, co to odmítli. Židé ze strachu před dalším pogromem pomýšleli na vystěhování z Čech. Někteří se začali stěhovat do Polska, čímž dali panovníkovi záminku k zásahu. Břetislav vyslal své ozbrojence a ti roku 1098 vybili židovské domy v Praze a sebrali vše cenné.²⁴

Až do počátku 13. století bylo postavení Židů formálně celkem uspokojivé. K radikálnímu zhoršení došlo, když roku 1215 proběhlo zasedání čtvrtého lateránského církevního koncilu, který na podnět papeže Innocence III. potvrdil úplnou segregaci židovských obyvatel vyhlášenou roku 1179 předchozím sněmem a nařídil jim nosit zvláštní označení. To se lišilo podle kraje a doby.²⁵ Označení bylo povinné od sedmi let, pro chlapce i dívky. Innocenc III. souhlasil se založením dvou kazatelských řádů, které měly za úkol posílit ortodoxní víru ve městech. Jednalo se o dominikány a františkány. Dominikáni měli navíc pověření zlikvidovat sektářství, vyšetřovali pochybné praktiky, vyslýchali a soudili podezřelé a ty, které shledali vinnými, předali světským úřadům k potrestání.²⁶ V Českých zemích byl tento příkaz zrušen roku 1781 Josefem II. a obnoven nacisty v letech 1941-45. Styk Židů

²³ VOLAVKOVÁ, Hana. *Židovské město pražské*. Praha 1959. Strany 8, 9.

²⁴ PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha 1993. Strany 16-19.

²⁵ Tamtéž. Strana 20.

²⁶ JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. Praha 1995. Strany 98, 205, 206.

s křesťany byl od počátku třináctého století omezován a probíhal prakticky jen v obchodní či soudní oblasti. Křesťané měli zakázáno se s Židy přátelit, hostit je či se nechat hostit, nebo u nich přespat. Nesměli být přítomni židovské bohoslužbě a intimní vztahy mezi Židy a křesťany byly považovány za hrdelní zločin. Židé směli žít jen v uzavřených ulicích či čtvrtích, později zvaných ghetta. V průběhu dvanáctého a třináctého století byli Židé podle kanonického práva považováni za otroky a vězně římské říše. Za hlavní zdroj obživy jim byl určen obchod s penězi a úroky, činnost zakázaná křesťanům. Ostatní zaměstnání byla velice omezena, zprvu většinu řemesel nesměli vůbec provozovat, později jim byly některé živnosti povoleny, ale pouze uvnitř ghetta. Ve třináctém století se postavení Židů v křesťanské společnosti od základů změnilo. Byli zvláštní skupinou obyvatel na nejzazším okraji společnosti, ale byli podřízeni přímo panovníkovi. Byli zcela závislí na jeho vůli, za všechno museli platit. Byli jeho majetkem. Židé byli zbaveni práva na sebeobranu a vzhledem k jejich obchodu a finančním službám byli často přepadáváni, okrádáni a zabíjeni. Proto vznikly dvě buly papeže Innocence IV., z roku 1247 a 1253. Ty odmítaly jakékoli akty zvůle vůči obyvatelům ghetta, zakazovaly nutit je ke křtu, okrádat, napadat je, rušit při bohoslužbách, zneuctívat jejich pohřebiště a podobně. Král Přemysl Otakar II. vydal Statuta Judaeorum, která se stala základem židovského zákonodárství v Čechách a na Moravě až do konce osmnáctého století. Bylo to třicet dva paragrafů základních zákonů, které pevně stanovily poměr Židů k panovníkovi a omezovaly jejich styk s křesťanským obyvatelstvem. Definovalo právní postavení židovských obyvatel – byli přímými poddanými krále, který jim zaručoval ochranu, přislíbil svobodu náboženského života a povoloval obchod s penězi. Židovská obec za to musela platit daně a poskytovat panovníkovi půjčky.²⁷ Poplatky a daně platili Židé z hlav, nikoli domů a vybírali je židovští starší. Židovská samospráva úřadovala v synagogách, které jsou nejen duchovními, ale i společenskými a hospodářskými centry.²⁸ Útok proti Židům měl být dále chápán jako útok proti královské komoře. Ten, kdo zabil Žida, měl být potrestán ztrátou jmění, ten kdo ho zranil či zbil zase velkou pokutou pro královskou komoru a odškodným pro postiženého. Kdyby někdo násilně odvedl židovské dítě, měl být potrestán jako zloděj, za zhanobení židovského hřbitova byla trestem smrt a za nepodložené obvinění z rituální vraždy křesťanského dítěte postihl žalobce takový trest, který by postihl Žida usvědčeného z takového zločinu, to je ztráta majetku a smrt. Statuta zajišťovala židovským obchodníkům volný přechod hranic a určila pravidla obchodu s penězi. Díky

²⁷ PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha 1993. Strany 20-24.

²⁸ VOLAVKOVÁ, Hana. *Židovské město pražské*. Praha 1959. Strana 14.

tomuto zákoníku patřilo postavení židovského obyvatelstva v českých zemích ve třináctém století k nejlépe právně zabezpečeným.²⁹

²⁹ PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha 1993. Strany 23 - 25.

4 Mor

Onemocnění vyvolává bakterie *Yersinia*, která byla objevena roku 1894 Alexandrem Yersinem při epidemii v Hongkongu. Hlavními původci moru jsou drobní hlodavci, kteří se nakazí mezi sebou kousnutím blechy krysí. Mor se tak snadno dostane k lidským obydlím, na lodě, do sklepů. Blecha krysí je patogenní i pro člověka, bacil moru však přenáší i blecha lidská, takže při vzrůstajícím nakažení nastupuje i přenos z člověka na člověka. Mor se tak snadno šířil z měst a přístavů. Infikované blechy přejdou na člověka zejména ve chvíli, kdy krysy na nemoc pojdu. V teplotách pod deset stupňů celsia upadá blecha do klidu, v zimě se mor tedy šíří pomaleji. K nákaze však nedochází jen bleším kousnutím nebo kožními lézemi, ale i nosohltanem. Jsou tedy dvě cesty nákazy – kůží a plicemi. Kožní infekce vede zpravidla k dýmějovému moru, který prakticky vždy končí smrtí. Inkubační dobu má jeden až šest dnů, poté dojde k nekróze napadeného místa. O dva až tři dny později zduří uzliny, které mají sklon k hnisavému provalení. Asi po týdnu dochází za prudkých bolestí hlavy, horeček a celkového vyčerpání k pozvolnému zlepšení, nebo k protržení lymfatické bariéry (otrava krve, smrt). Pokud nedojde k otravě krve, objeví se zduření lymfatických uzlin, podlitiny, poruchy zažívání, závratě a halucinace. Delirium vede následně ke smrti. Jsou-li infikované uzliny hluboko v těle, může člověk zemřít i bez patrných vnějších příznaků. Pokud absces pronikne plicní tkání, může dojít ještě k sekundárnímu napadení plic. Plicní mor, se přenáší jako rýma nebo chřipka nosohltanem, je tedy kapénkovou infekcí. Vede ke smrti, někdy do několika hodin, někdy několika dnů. Má inkubační dobu od jednoho do dvou dnů. Projevuje se bušivostí srdce, vykašláváním krve a nakonec udušením, a to obrnou nervů a zničením plicní tkáně.³⁰

4.1 Čtrnácté století

Ve 14. století zahubil mor v Evropě asi 25milionů lidí. V Čechách potom asi 800tisíc lidí. Přesná čísla neznáme, nedochovaly se žádné přesnější záznamy. Čechy a Morava nikdy nebyly morem postiženy tak krutě, jako jiné evropské země. Přesto se našim zemím morová nákaza úplně nevyhnula. V době moru nebyl jediným zabijákem mor, doprovázela ho bída a hladomor. Mnoho lidí, hlavně dětí a starců, které mor ušetřil, zahynulo na vysílení, protože mor často vyvraždil celé vesnice a nezůstal nikdo nebo velmi málo lidí, kteří by mohli

³⁰ BERGDOLT, Klaus. *Černá smrt v Evropě: Velký mor a konec středověku*. Praha 2002. Strany 16-19.

obdělávat půdu a zajišťovat potraviny. Rozmohlo se násilné přepadávání a loupeže.³¹

Za hlavní příčinu těchto pohrom viděli tehdy zoufalí věřící lidé v hněvu Božím. Snažili se moru bránit modlitbami, uctíváním relikvií, vzýváním světců a dalším, což vedlo ke vzniku procesí a průvodů flagelantů, jež byla dalším jevem katastrofy. Dne 1. března 1349 byly zaznamenány flagelantské průvody i v Čechách. Davové šílenství, které tyto průvody představovaly, přispívaly k šíření choroby. Hnutí flagelantů, které bylo i jakýmsi hnutím zaměřeným proti současnému kléru, bylo marně zakázáno papežskou bulou. Představa, že mor je způsoben čarováním a otravou studní vedla k tomu, že byli hledáni, pronásledováni a vražděni domnělí viníci - Židé. Přispěla k tomu i skutečnost, že Židé často raději používali tekoucí vodu, než vodu ze studní. To si lidé vysvětlili jako přiznání viny, že Židé studny otrávil a proto se jim vyhýbají. To bylo samo o sobě dostatečným důvodem k pogromům. K flagelantským průvodům a vraždění Židů mnohdy docházelo i předčasně, ještě než se mor objevil. Nikdo se nepozastavil nad tím, že v místech, kde již byli Židé upálení, se mor objevil také, nebo že Židé na mor umírali stejně často jako křesťané. Měšťanům a šlechticům, kteří se zavázali Židy chránit, nevadilo jejich vraždění, protože spolu s nimi mizely i směnky u nich uložené.³²

4.2 Protimorové spisy

Roku 1371 vznikl protimorový spis i v našich Zemích. Byl kratší než pařížské Compendium, ale byl velice důležitý. Jedná se o spis tzv. *Missum imperatori*. Byl určený Karlu IV. a vznikl v Praze nejspíš po morové epidemii. Jeho autorem je Mistr Havel ze Strahova, osobní lékař Karla IV. a Václava IV. *Missum imperatori* bylo přeloženo i do jiných jazyků. Obsahuje jakýsi návod, jak správně žít. Například soustřeďuje pouštění žilou na tři místa, doporučuje vykuřování k čištění vzduchu, uvádí dietní předpisy a připojuje i různé recepty. V moru mistr Havel vidí stále trest Boží, ale předpokládá i určité duševní dispozice k jeho vzniku. *Missum imperatori* bylo až do 16. století rozšiřováno s různými přídatky a obměnami. Například změněné recepty, různé lidové obyčeje, či zakazují útěk před morem, naopak od mistra Havla. Ještě ve 14. a na začátku 15. století vznikla řada dalších protimorových spisů, například Zikmunda Albíka z Uničova, či Mistra Křišťána z Prachatic. Přes velké množství spisů s radami na léčbu a prevenci moru, se však mor nezastavil, naopak se neustále vracel.³³

³¹ WONDRAK, Eduard. *Historie moru v českých zemích*. Praha 1999. Strana 22.

³² WONDRAK, Eduard. *Historie moru v českých zemích*. Praha 1999. Strana 24.

³³ Tamtéž. Strana 25.

Objevuje se však nový pomocník v boji proti moru – knihtisk. Nejstarším známým tištěným lékařským spisem je leták s návodem, jak pouštět žilou, z roku 1457. 2. ledna 1473 vychází už i první tištěná protimorová kniha ve střední Evropě *Büchlein der Ordnung der Pestilenz* od Heinricha Steinhövela.³⁴

4.3 Justiniánův mor

Výskyt moru nelze v antice nijak doložit, přesto není tragédie černého moru ve čtrnáctém století první. Mor se dostal z Egypta do levantských přístavních měst již za Justiniána I. Kronikář na byzantském císařském dvoře Prokopios a jeho následovníci líčí Justiniánův mot z bezprostřední zkušenosti. Mor nejpozději roku 543 zasáhl Ázerbajdžán, Dalmácii, Itálii, Španělsko, severní Afriku, Remeš a Trevír. Ztráty na životech byly obrovská, především pak v přístavních oblastech. Epidemie se šířila po moři, mnozí nakažení se snažili utéci a zavlekli tak mor do dalších koutů světa. V březnu 544 svitla naděje, že mor ustoupil, ale bohužel znovu naplno propukl již roku 577 a byl asi 200 let endemický. Nejkatastrofálnější vlna přišla roku 750, krátce nato mor na takřka 600 let pominul. Ve čtrnáctém století však vzpomínky na tragédii vyhasly, ač kroniky, které ho popisovaly, měly opisy v klášterních knihovnách.³⁵

³⁴ WONDŘÁK, Eduard. *Historie moru v českých zemích*. Praha 1999. Strana 27.

³⁵ BERGDOLT, Klaus. *Černá smrt v Evropě: Velký mor a konec středověku*. Praha 2002. Strany 13-16.

5 Karel IV.

Karel IV. se narodil 14. května 1316 v Praze a 30. května byl v bazilice svatého Víta pokřtěn. Byl prvorozeným synem Jana Lucemburského a Elišky Přemyslovny, pojmenovali ho po dědovi - Václav. V srpnu odjel král Jan do říše bojovat po boku svého spojence římského krále Ludvíka Bavora, vlády se ujala Eliška a malý Václav byl odvezen na hrad Křivoklát a svěřen do péče Viléma Zajíce z Valdeka. Na hradě zůstal až do roku 1317, ale pouze na pár měsíců. V zemi hrozila občanská válka a Eliška se synem uprchla na hrad Loket, pod ochranu Viléma Zajíce. Z říše se vrátil Jan, aby hrozící odboj potlačil, což se ovšem nepodařilo a o pomoc požádal Ludvíka Bavora. Ten 23. dubna 1318 zprostředkoval mezi Janem a českou šlechtou mír. 22. listopadu 1318 se Elišce narodil druhý syn – Přemysl Otakar. Mezi Eliškou a králem Janem vzniklo nepřátelství, Jan se cítil svou ženou ohrožen a malého Václava využil k politickému boji. Roku 1319, když Eliška s dětmi pobývala na hradě Lokti, nechal ji Jan odvést a uvěznit na Mělníku. Mladý Václav zůstal uvězněn na Lokti a později na Křivoklátě až do konce jara 1323. V roce 1321 se Jan s Eliškou usmířili, což možná napomohlo Václavovu návratu k rodině a sourozencům, ovšem bez bratra Přemysla, který v roce 1320 zemřel. 12. února 1322 se Elišce narodil třetí syn, Jan Jindřich. Václav měl ještě čtyři sestry – starší Markétu a Jitku a mladší dvojčata Annu s Eliškou. Ještě před narozením posledních dcer se vztah krále s manželkou úplně rozpadl a ona spolu se synem Janem Jindřichem uprchla k nejstarší dceři Markétě do Landshutu, kde se Anna s Eliškou narodily.³⁶

V roce 1323 ho otec předal na vychování francouzskému dvoru. Ve Francii na pařížské univerzitě studoval Karel svobodná umění a učil se vladaření. Uměl číst a psát, což nebylo v té době u panovníků běžné. Ovládal latinu, francouzštinu, italštinu a němčinu. Po francouzském králi Karlu IV Sličného, který byl jeho kmotrem, přijal jméno Karel.³⁷ Do Francie za jeho tetou Marií, budoucí francouzskou královnou, ho otec poslal především z politických důvodů. Pravděpodobně se obával, že by jeho nepřátelé mohli využít situace a jeho syna provolat králem proti němu, protože často pobýval mimo zemi. Další důvod byl, že po rozpadu královského dvora nebyla možná řádná výchova a princ dovršil sedmi let a potřeboval ji. Bylo tradicí lucemburského rodu, že nejvhodnějším dvorem pro výchovu byl

³⁶ KAVKA, František. *Karel IV.: Historie života velkého vladaře*. Praha 1998. Strany 18-22.

³⁷ Karel IV. In: [online] [cit. 11.4.2014]. Dostupné z: <http://www.panovnici.cz/karel-iv#cv>

ten v Paříži. Navíc Janova sestra měla být francouzskou královnou, takže lidem Francie nepřipadala nijak cizí. A třetí pádný důvod odjezdu do Francie byl ten, že mladík se měl oženit s Markétou, nazývanou Blankou, dcerou Karla z Valois z jeho třetího manželství. Svatba se konala 15. května 1323. Pravděpodobně ve svatební den byl chlapec Václav biřmován a dostal po svém kmotru, francouzském králi Karlu IV., dostal jméno Karel. Světcem, jehož jméno nesl, byl Karel Veliký. Nové jméno používal po celý život.³⁸ Ve Francii a strávil Karel sedm let.³⁹ Za jeho pobytu zemřela po porodu jeho teta Marie a následně i tchán Karel z Valois. Roku 1328 nastoupil na francouzský trůn Filip VI. (dynastie Valois). O těchto dvou letech, které mladý Karel strávil ve Francii, není mnoho známo.⁴⁰

Na jaře roku 1330 byli Karel s Blankou odvoláni do Lucemburska. Jana k tomu vedla nejspíše obava, aby se jeho syn nestal ve Francii rukojmím. Ve službách Ludvíka Bavora se totiž často vypravoval do Itálie, což muselo na papežském a francouzském dvoře vyvolat nelibost. Navíc dosáhl čtrnácti let, což bylo považováno za dospělost, a měl si vyzkoušet panování. Karel mohl tedy poprvé vést vlastní dvůr, i když pouze skromný. V Lucembursku se setkal se sestrami Jitkou a Annou. Rádcem ve zkušenostech s panovnictvím se Karlovi stal zkušený státník a Karlův prastrýc Balduin. Ten Karlovi poprvé ukázal podrobnosti složitého postavení Lucemburků. 16. září 1330 se oženil Karlův devítiletý bratr Jan Jindřich s dvanáctiletou Markétou, dcerou někdejšího českého krále, vévody korutanského a hraběte tyrolského, Jindřicha. Král Jan se v případě Jindřichovy smrti měl ujmout poručnické vlády, což vyvolalo odpor Habsburků. Navíc to byl krok k rozchodu s Ludvíkem Bavořem. Následně odjel do Itálie, do Čech se nevrátil ani po smrti manželky Elišky 28. září 1330.⁴¹ Eliška zemřela na Vyšehradě na plicní chorobu, na kterou zemřel i její otec. Když se o její smrti dozvěděl mladý Karel, chtěl odjet do Prahy, ale otec mu to nedovolil.⁴²

V lednu 1331 vydal Jan příkaz, aby Karel odjel z Lucemburska do Itálie. Část italských měst se stala lucemburským polosuverénním vladařstvím. Patřila mezi ně i Lucca, ve které zástupci města přísahali věrnost Janovi i jeho synu Karlovi. Karel dorazil 29. března 1331 do Pavie, kde pobyl v klášteře sv. Augustina. Za jeho pobytu v Pavii, proběhl pokus o otravu několika předních dvorských úředníků. Nechybělo mnoho a sám Karel mohl zemřít. 15. dubna 1331 dorazil se svým doprovodem do Parmy, střediska otcovy moci. Strávil tam

³⁸ KAVKA, František. *Karel IV.: Historie života velkého vladaře*. Praha 1998. Strany 26, 27.

³⁹ Karel IV. In: [online] [cit. 11.4.2014]. Dostupné z: <http://www.panovnici.cz/karel-iv#cv>

⁴⁰ KAVKA, František. *Karel IV.: Historie života velkého vladaře*. Praha 1998. Strany 28-30.

⁴¹ Tamtéž. Strany 46-48.

⁴² KOŽÍK, František. *Kronika života a vlády Karla IV., krále českého a císaře římského*. Ostrava 2001. Strany 14, 15.

deset dní, než za ním přijel jeho otec. Tyto dny strávil seznamováním s městem a života v něm. Jan přijel 24. dubna a zůstal až do počátku června. Byla to asi nejdelší doba, kterou spolu trávili. Nejspíše přijel i Jan Jindřich, kterého Karel spatřil poprvé. Postavení krále Jana vůči Ludvíku Bavorovi se začalo hodně zhoršovat, sháněl pomoc, ve Francii dojednal sňatek své dcery Jitky s následníkem francouzského trůnu. Válka se zdála nevyhnutelná, problémy nastaly i v Itálii. Karel v Parmě zřídil kancelář, kancléřem byl Mikuláš z Brna. Na jaře 1332 se začala formovat protilucemburská liga. V pozadí toho seskupení byl neapolský král Robert. Prvním plodem bylo povstání v Brescii 15. června 1332. Sílicí vlny neklidu dohnaly prince k žádosti ke králi Janovi o pomoc. Ten ovšem viděl větší nebezpečí v císaři a snažil se o smír s ním. Toho chtěl docílit sňatkem dcery Anny s Ludvíkem, císařovým synem. Vznikaly při tom problémy, císař byl v nemilosti papeže a Jan se snažil sňatek u papeže domluvit. Ten ovšem chtěl, aby Jan císaře donutil podvolit se jeho vůli. V Itálii se zatím situace vyhrcovala, nakonec se však sama ukončila, když protilucemburská liga chtěla v kostele přísahat věrnost své věci a v kostele najednou zhasla všechna světla a posvěcený hostie spadla na zem. Brali to jako znamení Boha, že mají se svou činností přestat. Kněz pak předal jména účastníků Karlovi, který to nechal být, protože všichni projeví lítost.⁴³

Vážnost v Itálii získal Karel díky vítězství v bitvě u San Felice.⁴⁴ Byla to první Karlova bitva a zpočátku pro něj nevypadala vůbec nadějně. Naštěstí přišel zvrát, který připisoval Boží pomoci. Bitva se odehrála 25. listopadu, na den svaté Kateřiny. Té byl Karel IV. po celý život ctitelem, protože věřil, že mu dopomohla k vítězství. 26. února 1333 přijel do Parmy Jan Lucemburský. Dělal spolu nájezdy na odporující města. Při jednom takovém byl Karel s nepočtým oddílem obklíčen. Stalo se tak v Cremoně, ale i zde mu přálo štěstí. Obláhatelé se znesvářili mezi sebou a ve vhodnou chvíli přispěchal na pomoc jeho otec. Nakonec uzavřeli příměří. Do Parmy se vrátili 7. června 1333. Nastával soumrak lucemburského panství v Itálii, který se projevil především opadnutím zájmu těch, kteří jejich podniky do té doby přáli. Od Francie už nemohli nic očekávat, i papež ochladl se svým zájmem, navíc odepřel dispenz pro sňatek Anny a císařova syna, dokonce i pro sňatek Jana s Eliškou Rakouskou. Proto Jan uzavřel 19. července v Castelnuovu, které mělo trvat do 11. listopadu. Karel z Parmy odjel 24. srpna.⁴⁵

Česká šlechta požadovala v roce 1333 po Janu Lucemburském, aby se Karel ujal vlády v zemi. Král jim vyhověl a synovi udělil roku 1344 titul moravského markraběte. Svého syna

⁴³ KAVKA, František. *Karel IV.: Historie života velkého vladaře*. Praha 1998. Strany 48-56.

⁴⁴ KOŽÍK, František. *Kronika života a vlády Karla IV., krále českého a císaře římského*. Ostrava 2001. Strana 18.

⁴⁵ KAVKA, František. *Karel IV.: Historie života velkého vladaře*. Praha 1998. Strany 56-61.

přiliš v lásce neměl, bál se jeho silné konkurence. Po svém příchodu do Čech se Karel setkal se zuboženým královstvím. Pražský hrad se nedal obývat.⁴⁶

Do Prahy přijel 30. října 1333. Cestou se byl poklonit u hrobu své matky na Zbraslavi. V Čechách byl dobře přijat, protože byl po matce Přemyslovec, nebyl brán jako cizinec Lucemburk, jako jeho otec. Český stát se vyznačoval výrazným dualismem vládní moci. Vedle krále se na vládě podílela zemská šlechtická obec, představovaná zejména vysokou šlechtou. To bylo naprosto odlišné od Francie, ve které byl Karel vychován. V Čechách si zřídil vlastní kancelář a snažil se jednat tak, jako by nebylo jeho otce. Prováděl vlastní zahraniční politiku a zasahoval i do vnitřních záležitostí celostátního charakteru. Karlův mocenský vzestup začíná roku 1338. Do té doby byl stále v jakémsi souboji s vlastním otcem, který nevyhrával. 12. června 1334 přijela do Čech Blanka, kterou Karel několik let neviděl. Z tohoto setkání vzešlo jejich první dítě – dcera Markéta. Spolu s Blankou přijela její francouzská družina, která v Praze vzbudila obdiv a žárlivost. Karel musel na nátlak české šlechty francouzskou družinu poslat zpět do Francie. Byl to jeden z jeho politických státních činů. Karlova pozice se postupně posilňovala zejména nepřítomností krále. Ten se navíc na počátku roku 1335 zranil na turnaji v Paříži a byl na několik měsíců vyřazen z činnosti.⁴⁷

2. dubna 1335 zemřel někdejší český král a vévoda korutanský Jindřich. Král Jan, zastoupený Karlem, se měl podle dřívějších úmluv ujmout poručnické vlády. Karel se tedy vydal na cestu, na které se zastavil na návštěvě u sestry Markéty. Tam ho zastihla zpráva, že císař vztáhl ruku na tyrolsko-korutanské dědictví. Karel se tedy vrátil do Čech, připravovat se k válce. Tyrolská šlechta se postavila na stranu Karla, korutanská na stranu Habsburků. 30. července 1335 přijel do Čech král Jan a začaly spory mezi otcem a synem, mocenský zvrát byl v Karlův neprospěch. Karel se účastnil všech jednání a politických akcí pouze jako následník, nijak nezasahoval. Napětí mezi nimi vyvrcholilo Karlovým odjezdem ze země, navenek zdůvodněným zásahem v Tyrolích. Odjel s početným průvodem, aby se ujal poručnické vlády a zároveň se pokusil získat Korutany. Jan bez souhlasu Karla či Jana Jindřicha uzavřel dohodu, podle které Tyroly měly zůstat Lucemburkům a Korutany Habsburkům. Oba mladí Lucemburkové i Markéta na dohodu odmítli přistoupit. Karel se vrátil do Čech, kde viděl zkázu, kterou jeho otec napáchal. Statky, které Karel vykoupil za dobu své „vlády“, otec opět rozprodal, protože byl velice zadlužen. Dokonce rozprodal i stříbrné sochy, které Karel přivezl ze hrob sv. Václava. To a narození třetího Janova syna

⁴⁶ Karel IV. In: [online] [cit. 12.4.2014]. Dostupné z: <http://www.panovnici.cz/karel-iv#cv>

⁴⁷ KAVKA, František. *Karel IV.: Historie života velkého vladaře*. Praha 1998. Strany 65-76.

Václava s manželkou Beatricí, vyvolalo mezi Janem a Karlem nový konflikt. V dubnu 1337 odešel Karel radši do Tyrol ke svému bratrovi. To vyvolalo vlnu kritiku, obviňována byla Beatrice, kdežto Blance byla veřejností projevována přízeň. Beatrice odjela do Lucemburska, synka zanechala v Čechách a Blanku král vykázal do Brna. Sám oslepl na pravé oko a na levé vyděl stále hůř. V červenci 1337 Jan opustil Čechy - země byla opět bez krále. Karel zatím cestoval po světě, ale v listopadu se vrátil do Čech. Podpořen olomouckým biskupem a částí šlechty se ujal moci. Pustil se do samostatné sňatkové politiky, v únoru 1338 domluvil svatbu své dcery Markéty, která neměla ještě ani tři roky, se synem a dědicem uherského krále Karla Roberta Ludvíkem. V dubnu byl povolán Janem do Francie, na cestě se setkal s Ludvíkem Bavořem, ujednali mír a Karel se zcela distancoval od otcovy politiky. V červnu 1338 se vrátil do Čech a začal se samostatně angažovat do politiky. Reakce krále Jana není známa.⁴⁸

V březnu 1339 změnil král Jan svůj politický postoj a kapituloval císaři. Přijal od něho v léno všechny země, které on nebo jeho synové drželi. Tím si oba syny zneprátelil. Když se pak vrátil do Čech, nevyvolal jeho návrat změnu mocenských poměrů. Na podzim téhož roku vypukla stoletá válka mezi Anglií a Francií a Jan s Karlem odjeli do Francie. Do Čech se vrátili a na jaře roku 1341, Jan už jako úplně slepý. Karel si po návratu vynutil legalizaci dvojvládní. Jan se ovšem snažil Karlovi křížit plány, měl obavu, že ho chce syn odstranit z Čech. 9. září 1340, v předvečer bitvy mezi anglickým a francouzským vojskem, byl nucen Jan napsat poslední vůli.⁴⁹

Počátkem března 1344, odjeli oba Lucemburkové do Avignonu. Nezvykle dlouho pobývali u papeže, až do počátku května. Karel za svého pobytu navázal přátelství s papežem Klimentem VI. Na Karlovu žádost povýšil papež pražský biskupský stolec bulou z 30. dubna 1344 na metropolitní. To zaštitilo českou kazatelskou činnost, s čímž souvisí pozdější Karlův souhlas na přeložení Písma do češtiny. „V roce 1344 založil arcibiskupství pražské. Tím osvobodil českou církev od německého diktátu.“⁵⁰ Zároveň se zřízením pražského arcibiskupství bylo založeno arcibiskupství i v Litomyšli. Na podzim 1344 se Jak i Karel vrátili do Čech, kde je čekalo okázalé přivítání.⁵¹

Díky funkci správce byl Karel dobře připraven vládnout zemi. V červenci 1346 byl zvolen za německého krále a 26. listopadu v Bonnu korunován.⁵²

Na jaře 1346 se na jihozápadě Francie opět rozhořela válka. 12. července 1346 se

⁴⁸ KAVKA, František. *Karel IV.: Historie života velkého vladaře*. Praha 1998. Strany 81-84.

⁴⁹ Tamtéž. Strany 84-97.

⁵⁰ Karel IV. In: [online] [cit. 12.4.2014]. Dostupné z: <http://www.panovnici.cz/karel-iv#cv>

⁵¹ KAVKA, František. *Karel IV.: Historie života velkého vladaře*. Praha 1998. Strany 103-107.

⁵² Karel IV. In: [online] [cit. 12.4.2014]. Dostupné z: <http://www.panovnici.cz/karel-iv#cv>

vyloďila anglická armáda v Normandii a dobyla Caen. Filip VI. povolal všechny leníky Koruny, včetně Jana Lucemburského. Lucemburkové dorazili do hlavního stanu 13. srpna. Obě vojska se setkala u vesnice Kresčák, 26. srpna 1346 se odehrála bitva, která skončila drtivou porážkou Francie. Zemřelo mnoho šlechticů, včetně krále Jana.⁵³ Karel se poté úplně ujal vlády.

O rok později byl arcibiskupem Arnoštem z Pardubic korunován na krále. Jeho hlavu zdobila nová svatováclavská koruna, kterou nechal pro tento účel zhotovit. Při korunovační jízdě do Říma zde byl 5. dubna Karel korunován na římského císaře ve Svatopetrské bazilice.⁵⁴

Praha se za jeho vlády stala sídelním městem a centrem českého království. Přítel Karla IV. Arnošt z Pardubic se stal prvním pražským arcibiskupem. Řídil olomouckou a litomyšlskou diecézi. 7. dubna 1348 založil Pražské vysoké učení. Tím se Praha stala evropským centrem vzdělanosti. Tato univerzita byla první ve střední Evropě a předlohou se jí staly univerzity italské a francouzské. 8. března 1348 začal Karel IV. zakládat Nové Město pražské, jehož centrem se stalo dnešní Karlovo náměstí. Na Pražském hradě došlo jeho zásluhou k obnovení královského paláce a k dalším stavebním pracím na Svatovítské katedrále a kapli sv. Václava. Vedoucím staveb se stal po smrti Matyáše z Arrasu, slavný stavitel a sochař Petr Parléř. Karel nechal postavit novou královskou hrobku a do ní převézt ostatky českých králů a církevních hodnostářů. Starý Juditin most, který spojoval Staré a menší město pražské, nahradil kamenný, na jehož obou koncích jsou věže. Protože v době hladomoru nebyla pro lidi práce, nechal Karel IV. postavit takzvanou hladovou zeď na Petříně a tím zajistil nové pracovní příležitosti. 10. června 1348 založil hrad Karlštejn. V kapli sv. Kříže, která je součástí hradu, chtěl Karel uložit ostatky svatých a korunovační klenoty. V roce 1357 vzniklo díky Karlovi IV. děkanství, které existuje dodnes. Emauzský klášter na Novém Městě vznikl v roce 1348. Karel se snažil získat do osobního vlastnictví další území říše. V tom mu pomáhalo diplomatické jednání i sňatky z rozumu.⁵⁵

V létě 1348 mu zemřela jeho první manželka Blanka z Alois, se kterou měl dcery Markétu a Kateřinu. Jeho další žena byla Anna Falcká, dcera falckraběte Rudolfa, kterou si vzal za manželku 4. března 1349.⁵⁶ Ta zemřela v roce 1353 a Karlovi zanechala jejich prvorozeného syna Václava, ten ale po roce života zemřel. Třetí Karlova žena Anna Svídnická

⁵³ KAVKA, František. *Karel IV.: Historie života velkého vladaře*. Praha 1998. Strana 115.

⁵⁴ Karel IV. In: [online] [cit. 12.4.2014]. Dostupné z: <http://www.panovnici.cz/karel-iv#cv>

⁵⁵ Karel IV. In: [online] [cit. 12.4.2014]. Dostupné z: <http://www.panovnici.cz/karel-iv#cv>

⁵⁶ SEIBT, Ferdinand. *Karel IV. císař v Evropě (1346-1378)*. Praha 1999. Strana 161.

zemřela také velmi mladá. „Byla dědičkou jediného dosud nezávislého slezského vévodství.“⁵⁷ S ní měl král syna Václava IV., který se měl stát Karlovým nástupcem. Ten se mu proto plně věnoval. Od mala se Václav účastnil otcových jednání a vladaření.⁵⁸

21. května 1363 uzavřel Karel svůj čtvrtý a poslední sňatek s o třicet let mladší Alžbětou Pomořanskou.⁵⁹ Porodila Karlovi další dva syny, Zikmunda, Jana a dceru Markétu. I přes to, že Karel všechny své sňatky dobře naplánoval tak, aby vyhovovaly jeho mocenským a dynastickým zájmům, byly tyto vztahy harmonické. Karel si jimi pomohl k novým územím – Svídnicku a Javornicku, ke slezským knížectvím, k panství v Bavorsku, Míšeňsku a Falci.⁶⁰

Karel IV. zemřel po pádu z koně či ze schodů, utrpěl zlomeninu krčku levé stehenní kosti. Musel ulehnout na lůžko a objevil se u něho zápal plic. Na ten 29. listopadu 1378 o třetí hodině po západu slunce zemřel na Pražském hradě. Na trůn nastoupil jeho sedmnáctiletý syn Václav.⁶¹

⁵⁷ KAVKA, František. *Karel IV.: Historie života velkého vladaře*. Praha 1998. Strana 170.

⁵⁸ Karel IV. In: [online] [cit. 12.4.2014]. Dostupné z: <http://www.panovnici.cz/karel-iv#cv>

⁵⁹ KAVKA, František. *Karel IV.: Historie života velkého vladaře*. Praha 1998. Strany 234, 235.

⁶⁰ Karel IV. In: [online] [cit. 12.4.2014]. Dostupné z: <http://www.panovnici.cz/karel-iv#cv>

⁶¹ KAVKA, František. *Karel IV.: Historie života velkého vladaře*. Praha 1998. Strany 334, 335.

6 Pogromy za Karla IV.

Čtrnáctým stoletím začala epocha, v níž se iniciativa k protižidovským opatřením postupně stále více přesouvala od církve k vrchnosti a kde se objevila a začala šířit první neklerikální zdůvodnění nepřátelství vůči Židům. Zatímco v dřívějších dobách se vrchnost ve vlastním zájmu většinou snažila "své" Židy chránit, začala se nyní situace měnit. Za první příznaky této změny můžeme považovat vyhnání Židů z Anglie (1290) a Francie (první vyhnání 1306), vycházející z bezprostředních hospodářských důvodů; v Říši šlo pak hlavně o změnu postavení Židů z chráněnců krále v "sluhy královské komory" (servi camerae) v první polovině 13. století a jejich využívání ze strany říšských knížat a stále více i ze strany měst. Nový typ nepřátelství se vynořil už při vlně pogromů z let 1336-38 obzvláště ve Francii a v Alsasku, přičemž tehdejší kronikáři váhají, jak bylo vlastně nepřátelství davů proti Židům odůvodněno.⁶²

Skutečný přelom však přišel v letech 1348-1350, brzy po nástupu Karla IV. na český trůn, protože proběhla v části západní Evropy v tomto století už druhá velká vlna protižidovských pogromů. Impulzem k nim byla „černá smrt“, asijský dýmějový a plicní mor, zanesený do Evropy námořníky, který se od jara 1348 šířil z Francie do Porýní a dále na východ.⁶³

Mor zabíjel ve velkém, mnohdy nezabila ani třetina obyvatelstva a nemoc se přenášela z člověka na člověka. Lidé, neznající pravou povahu, vznik a šíření nemoci, hledali viníky těchto tragédií. Stejně jako u jiných pohrom, například zemětřesení, lidé své utrpení pokládali za trest nebes. Mnohem krvavější stopy než samotný mor po sobě zanechalo něco jiného. Chudí, prostí nevzdělaní lidé, u kterých se velice snadno zažehlo davové šílenství, si za viníky určili Židy, kteří podle nich trávili studně a snažili se tak vyhubit křesťany, se pustili do masového vyvražďování židovských obcí. Myšlenka, že mnoho Židů se na mučidlech přiznalo k takovým plánům, projela celým světem. Nebyla živena logikou, ale iracionálním strachem z neznámé a děsivé nemoci, přinášející smrt. V Německu v této době existovalo asi na tři sta padesát židovských obcí, různě velkých ve velkých i malých městech. Měly uzavřené sídelní území, vlastní správou a vlastní samosprávou. Horní židovská vrstva, kvůli

⁶² Nepřátelství vůči Židům ve středověku. GRAUS František. In: [online] [cit. 10.4.2014]. Dostupné z: <http://glosy.info/texty/nepratelstvi-vuci-zidum-ve-stredoveku/>

⁶³ Karel IV., jaký byl. In: [online] [cit. 10.4.2014]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-48340770-karel-iv-jaky-byl>

zákazu výkonu některých povolání, byla zatlačena zejména do oblasti obchodu a financí, někdy hrála roli v politickém životě. Což nezvyšovalo její oblibu, naopak. A protože tehdy bylo velice riskantní půjčovat peníze, doprovázely půjčky vysoké úroky, často neúnosně vysoké. Nenávist k Židům ovšem většinou nepocházelo přímo od bohatých vrstev, se kterými obchodovali, ale prostí lidé, kteří je nenáviděli díky své pověřivosti.⁶⁴

Takováto obvinění se nevyskytují poprvé. Objevila se již dříve, roku 1321 ve Francii, kde byli malomocní (mor zde nebyl) obviňováni, že z nepřátelství vůči zdravým lidem otrávil studny, aby se pomstili za svou nemoc a vyobcování. Za ty, kteří tento plán vymysleli, byli označeni arabská knížata, Židé měli být pouze zprostředkovatelé. Jejich přímé obviňování přišli až s černým morem. Nový pokus o zdůvodnění vyvražďování Židů nebyl jedinou zvláštností vlny pogromů ve čtrnáctém století. Zcela zde chybí náboženský motiv, vraždy nejsou spojovány s obvyklými protižidovskými postoji o rituálních vraždách a znesvěcování hostií. Zajímavé také je, že se mnohem častěji než dříve objevují případy, kdy se Židé, kteří se nechali při pogromech pokřtít, nechávají nejprve na živu podle tradice, ale v mnoha případech jsou po několika týdnech či měsících přece jen upáleni za travičství.⁶⁵

Židé byli vězněni, mučeni a podle očekávání také přiznali během mučení své zločiny. Mnozí dokonce prozradili i recept jedu, který měl přinášet mor. Tato přiznání byla opatřena komentáři a průvodními dopisy a rozeslána na všechny směry. Lidé si je předčítali a alespoň částečně jim i věřili. Často však ve městech sloužila pouze jako zástěrka, třeba v Alsasku inscenovali měšťané a šlechta řadu pogromů, aby se zbavili svých věřitelů. Klérus ve Svaté říši se obezřetně držel v pozadí, neboť i vůči němu existovalo velké rozhořčení a místy byli i kněží a obzvláště mniši obviňováni z toho, že oni jsou těmi skutečnými traviči. Poblíž Kostnice se stalo, že sám známý dominikán a mystik Jindřich Suso jen s velkou námahou utekl rozrušenému davu, jenž jej chtěl zabít jako traviče studen. Učenci marně poukazovali na nesmyslnost celé této fámy a na skutečnost, že i Židé na nákazu hromadně umírají. Nevyslyšena vyzněla i bula papeže Klementa VI., který rozhodně vystoupil proti fámám o travičích studen. Zdůvodnění se zdálo příliš samozřejmé, sloužilo jako pohodlná zástěrka k zavraždění židovských věřitelů, než aby mohlo rychle zmizet. Jen některá města (Řezno, Goslar) a teritoria (Rakousko, Čechy) zůstala těchto pogromů víceméně ušetřena.⁶⁶

⁶⁴ SEIBT, Ferdinand. *Karel IV.: císař v Evropě (1346-1378)*. Praha 1999. Strany 193 - 195.

⁶⁵ MARTIN, Bernd; SCHULIN Ernst. *Židovská menšina v dějinách*. Olomouc 1997. Strany 64,65.

⁶⁶ Nepřátelství vůči Židům ve středověku. GRAUS František. In: [online] [cit. 11.4.2014]. Dostupné z: <http://glosy.info/texty/nepratelstvi-vuci-zidum-ve-stredoveku/>

Do Čech tedy tato vlna plošně nezasáhla, k velkému pogromu však došlo v Chebu. Na Zelený čtvrtek o Velikonocích roku 1350 po kázání františkánského mnicha o ukřižování Ježíše se vydal rozvášněný dav pomstít Kristovu smrt do chebského židovského ghetta. Během útoku, vraždění obyvatel a plnění jejich majetku bylo téměř celé ghetto vyvražďeno (část v uličce dodnes zvané Zavražděných). Vzhledem k tomu, že na majetek Židů - poddaných koruně - si dělal nárok panovník země, museli chebští radní zaplatit Karlu IV. náhradu za ukradený židovský majetek, pachatelé násilností však potrestáni nebyli.⁶⁷

Ve Francii, Švýcarsku, Německu a Rakousku byly zavražděny tisíce Židů a jejich majetek byl rozkraden. V Německu náboženští fanatici, řemeslníci, vojáci a lůza v podstatě vyhladili 60 velkých a na 150 menších židovských obcí. V důsledku této pohromy nastal exodus zbylých obyvatel západoevropských ghetta do méně zalidněných oblastí Evropy. Duchovní těžiště aškenázských Židů se přesunulo na východ: do Čech, na Moravu a hlavně do Polska a Litvy.⁶⁸

Od doby Karla Velikého byli Židé pod královskou ochranou. Císař Fridrich II (1192-1250) zavedl ve Svaté říši římské pro židy institut takzvaných komorních služebníků, nebo také dvorských židů (vyskytuje se i pojem komorní otroctví). Znamenalo to, že měli určitá privilegia a spadali přímo pod pravomoc vládce, který za jejich ochranu od nich vybíral daně - samozřejmě nijak malé. Kdo zabil nebo jinak poškodil žida, provinil se přímo proti panovníkovi a mohl čekat odstrašující trest. Podle tohoto vzoru pak podobný princip ochrany pod názvem Statua Judeorum zavedl v českém království roku 1254 Přemysl Otakar II (1233-1278).⁶⁹ Tohoto velice výnosného ochranného svěření se brzy chopila teritoriální knížata. Pokud se díváme pouze na výnosnost ochrany, neměli vladaři vůbec žádný důvod přát si smrt svých chráněnců a učinili opatření proti blížící se vlně pronásledování. V říšských městech, kde příslušela ochrana Židů králi, vrchnost vraždění Židů často trpěla, jako například ve Štrasburku v Basileji, kde byl na ostrově zřízen dům sloužící k hromadnému upalování Židů.⁷⁰

Židé v křesťanském prostředí byli nenáviděni z mnoha stran: jako vrazi Kristovi, obchodníci s penězi (takový obchod považovala středověká křesťanská doktrína za hřích,

⁶⁷ Středověké kořeny protižidovských předsudků. In: [online] [cit. 11.4.2014]. Dostupné z: http://www.holocaust.cz/cz/history/antisemitism/history/medieval_antijudaism

⁶⁸ Karel IV., jaký byl. In: [online] [cit. 10.4.2014]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-48340770-karel-iv-jaky-byl>

⁶⁹ Odvrácená tvář otce vlasti. NOVÁK, Jan. A. In: [online] [cit. 10.4.2014]. Dostupné z: <http://www.novakoviny.eu/archiv/historie/305-karel-iv-zide-pogrom>

⁷⁰ SEIBT, Ferdinand. *Karel IV.: císař v Evropě (1346-1378)*. Praha 1999. Strany 195, 196.

někdy dokonce smrtelný) a postupně stále více také jako konkurenti v obchodu a řemeslech. Není tedy divu, že násilí vůči nim propukalo pod nejrůznějšími záminkami často, navzdory tomu, že spadali pod ochranu vrchnosti a jejich bezpečí měly bránit i papežské buly.⁷¹

Morová rána zasáhla naše země jen okrajově roku 1349. Více než Čechy postihla Moravu, kam se uchýlilo mnoho Židů prchajících z Německa. Třebaže i v českých zemích docházelo k pogromům, vraždám a upalování, zabíjení tu nedosáhlo zdaleka takových rozměrů jako v německy mluvících zemích. Velké pogromy vypukly jen ve dvou tehdy českých městech: roku 1349 ve Vratislavi a v Chebu, kde byli o Velikonocích roku 1350 Židé po kázání minoritského mnicha davem zcela vyvražďeni. V českých zemích původce násilí stihl většinou trest. Jinak tomu bylo v říši, kde Karel IV. teprve upevňoval svou moc a kde byl zadlužen.⁷² Navíc pravděpodobně bylo výhodné využít situace. Dochovalo se více než půl tuctu listin, v nichž Karel rozhoduje o židovském majetku ve prospěch svých příznivců ještě dříve, než jeho majitel zemřel. Dále jsou tu dohody s městskými správami, že jim nebude dáváno za vinu pronásledování a zabíjení Židů v jejich městech. Účastníkem krutostí se Karel ovšem stal ve chvíli, kdy přislíbil židovský majetek z budoucích pogromů biskupovi bamberskému a würzburgskému, pánu ze Seckendorfu a dokonci i nedávnému nepříteli Ludvíkovi V. Hornobavorskému. Také vyšel vstříc vzmáhajícímu se norimberskému patricijskému rodu Stromerů. Tamější rada žádala o povolení ke stržení několika židovských domů, které zmenšovaly tržiště. K tomu dal panovník souhlas.⁷³ První takovou dochovanou listinu vydal Karel IV. 6. dubna 1349, tedy osm měsíců před pogromem.⁷⁴ Městská rada od něj navíc dostala i výslovnou beztrestnost za všechno, co se při realizaci tohoto záměru přihodí. Pogrom vypukl 5. prosince 1349 a trval dva dny. Z židovské komunity čítající přibližně 1500 lidí (tedy asi 10 procent všech obyvatel města) bylo zabito 562. Mnozí raději uhořeli ve svých domech, než aby se vydali na pospas běsnícímu davu. Zbylí museli Norimberk opustit. Židovská čtvrť byla zbourána, na jejím místě vznikly dva rozlehlé trhy Hauptmarkt a Obstmarkt a chrám Frauenkirche zasvěcený Panně Marii, jehož se Karel IV. stal patronem. Měl sloužit k uložení říšských korunovačních klenotů, k tomu ale nakonec nedošlo. Dnes jej jeho výzdoba pojata jako uctění památky obětí pogromu a vyjádření

⁷¹ Karel IV., jaký byl. In: [online] [cit. 10.4.2014]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-48340770-karel-iv-jaky-byl>

⁷² PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha 1993. Strana 31.

⁷³ SEIBT, Ferdinand. *Karel IV.: císař v Evropě (1346-1378)*. Praha 1999. Strany 196-198.

⁷⁴ MARTIN, Bernd; SCHULIN Ernst. *Židovská menšina v dějinách*. Olomouc 1997. Strana 65.

blízkosti křesťanské a židovské víry.⁷⁵ Případ z Norimberka není nijak ojedinělý. Celé řadě měst byla dána privilegia, na základě kterých mohli být beztrestně vražděni Židé. V Míšni se pogromy konaly na přímý rozkaz Fridricha II., který v květnu 1349 nařídil městu Nordhausen usmrtit všechny Židy.⁷⁶

Mezi nejznámější případy pogromů patří pogromy v Basileji, Freiburgu a Štrasburgu. Mezi těmito městy probíhala čilá komunikace a posílali si informace o případech trávení studní. Část korespondencí se dochovala. V Basileji, podle kronikáře Matyáše z Neuenburgu, uběhlo mezi srocením lidu před radnicí a upálením Židů 16. ledna 1349 na Rýnském ostrově v dřevěném domě postaveném přímo pro tento účel, několik dní. Stejně jako ve Freiburgu se tedy nejednalo o spontánní akci lidu. Ve Freiburgu bylo několik Židů donuceno na mučidlech přiznat se k trávení studní. Všichni Židé byli poté 1. ledna uvězněni a 30. ledna upáleni vyjma těch, kteří se nechali pokřtít a dvanácti nejbohatších freiburských Židů, které městská rada chránila, aby jejich jménem mohla vymáhat dluhy, protože v případě jejich smrti by se dědicem majetku stal Karel IV. Ve Freiburgu poté došlo ke vzpouře lidu, když se městská rada rozhodla, že z dluhů které lidé dlužili zavražděným Židům, se zaplatí pouze pět liber a zbytek bude městská rada vymáhat pro vlastní potřeby. Městská rada proti vzpouře razantně zasáhla a tvrdě potrestala několik vzbouřenců z řad příslušníků nízkého stavu, kteří si mysleli, že zavražděním Židů budou smazány i jejich dluhy. Z pogromů ve Štrasburgu jsou nejpodrobnější informace vůbec. Městská rada nechala prošetřit případ trávení studní a několik Židů nechala popravit jako zločince. S ohledem na městská privilegia chránící Židy, nedovolila hromadné vyvraždění všech. Někteří příslušníci rytířského a patricijského stavu podnikli s pomocí řeznického cechu akci, která vedla k upálení Židů. Vraždění bylo předem naplánováno a připraveno. Oběti oklamali tvrzením, že je vyženou z města. Na cestě je okradli o všechny věci a 14. února 1349 je upálili v domě, který byl k tomuto činu připraven. Nová městská rada rozdělila majetek mezi cechy a Štrasburk se po tomto „úspěchu“ stal velice iniciativní v pronásledování Židů, dokonce chtěl prostřednictvím Svazu zemského míru donutit všechna spojenecká města a šlechtice k upálení Židů.⁷⁷

Později se Karel snažil upravit právní postavení Židů a podporoval i jejich nová osídlení jak na nových místech, tak na místech kde byla ghetta vybita. V zákoníku *Maiestas*

⁷⁵ Odvrácená tvář otce vlasti. NOVÁK, Jan. A. In: [online] [cit. 10.4.2014]. Dostupné z : <http://www.novakoviny.eu/archiv/historie/305-karel-iv-zide-pogrom>

⁷⁶ MARTIN, Bernd; SCHULIN Ernst. *Židovská menšina v dějinách*. Olomouc 1997. Strana 66.

⁷⁷ Tamtéž. Strany 66,67.

Carolina, který nikdy nevešel v platnost, navrhoval Židům možnost držby svobodných vesnic, ze kterých měli odvádět peníze do královské pokladny.⁷⁸

⁷⁸ PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha 1993. Strana 32.

7 Další pogromy

7.1 Pogrom v Praze za Václava IV.

18. dubna 1389 zažilo pražské ghetto největší pogrom v celých svých dosavadních dějinách. Kněz, který šel s obvyklým průvodem k umírajícímu, se dostal do konfliktu s Židy. Došlo k šarvátce, při které bylo kamenem, či pádem na zem znesvěceno tělo Kristovo. Městští drábové odvedli řadu Židů do vězení. Obvyklým řešením by bylo přísné potrestání viníků, možná i celé obce, přesně tak si to přáli i staroměstští konšelé. Proti jejich vůli však došlo k pogromu, při kterém byly nejdříve vydrancovány domy a poté zapáleny. Rozvášněný dav upaloval Židy v hořících domech, zabíjel je na ulicích a dokonce se mstil na mrtvých, které vytahoval z hrobů. Někteří hledali útočiště ve Staronové synagoze, ale ani oni neunikli kruté smrti, buď z rukou křesťanů či svou vlastní. O život přišlo přes tři tisíce osob, jejich těla byla poté spálena na jedné hromadě na ulici. Zachránili se pouze ti, co byli mimo Prahu a skupina dětí, které byly pokřtěny a adoptovány bohatými rodinami. Mezi přeživšími byl také pražský rabín Avigdor Karo, jehož žalozpěv nad zabitými se pak údajně po staletí četl ve Staronové synagoze. Král Václav v té době pobýval mimo Prahu, nenese na událostech vinu, na rozdíl od jeho úředníků, kteří nedokázali včas zasáhnout. Panovník později uložil pražským konšelům za pogrom vysokou pokutu a ponechal si lup z ghetta.⁷⁹

7.2 Husitské reformní hnutí

Po smrti Václava IV. doznalo postavení Židů určitých změn. Přivítali husitské reformní hnutí, už v předrevolučních dobách chodili poslouchat kázání. Jejich sympatie vzbudila zejména pozornost, kterou reformátoři věnovali Starému zákonu. Podporovali je proto, zejména finančně a obchodně. Židé mohli zůstat v Praze a katolíci byli vyháněni, dokonce husitská revoluce uvolnila na čas i některá omezení týkající se Židů. Ideové spory a války odsunuly Židy z centra pozornosti křesťanů, neznamená to ovšem, že by nedocházelo k protižidovským násilnostem ze strany husitů, či jejich protivníků. Husité měli stejně jako katolíci Židy v opovržení a i z jejich strany docházelo k pogromům a násilnostem.⁸⁰

Oslabení královské moci znamenalo nakonec pro české Židy existenční nejistotu a zhoršení jejich situace. V českých a moravských městech trvale vzrůstala nespokojenost a

⁷⁹ PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha 1993. Strany 34-37.

⁸⁰ Tamtéž. Strany 38, 39.

protižidovské nálady z hospodářských a obchodně konkurenčních důvodů, které vedly až k vypovídání Židů z královských, především pak moravských měst.⁸¹

Například roku 1421 po dobytí Chomutova byl Židům nabídnut křest, či smrt v plamenech. Roku 1422 po popravě Jana Želivského, bylo vybito pražské ghetto. Ze strany protihusitské bylo pronásledování Židů ale soustavnější. Roku 1426 byli Židé vypovězeni z Jihlavy, později i z jiných moravských obcí – z Chebu roku 1430, z Mostu 1464. Císař Zikmund Lucemburský je chtěl vyhnat z Prahy. Křesťanské násilnosti proti Židům dostali nový důvod, a to jejich údajnou náklonost k husitům.⁸²

V letech 1431-33 byly na basilejském koncili potvrzeny všechny protižidovské zákony. Brzy na to zažili Židé masové vraždění a vypovězení ze Slezska, majetek obcí byl konfiskován a děti mladší než sedm let sebrány rodičům, pokřtěny a dány na převýchovu do křesťanských rodin. V Čechách se zhoršilo právní postavení Židů, přesto se jim dařilo lépe než v sousedních státech.⁸³

⁸¹ VESELÁ-PRUDKOVÁ, Lenka. *Židé a česká společnost v zrcadle literatury*. Praha 2003. Strana 5.

⁸² PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha 1993. Strany 39, 40.

⁸³ Tamtéž. Strana 41.

8 Závěr

Židé svůj původ spojují s praotci Abrahámem, Izákem a Jákobem. Těmto postavám je věnována velká část knihy Genesis, ve které jsou popsány jejich životní příběhy. Abrahám byl prvním monoteistou. Po setkání s Hospodinem opustil svou zemi a s manželkou Sárrou se vydali na cesty, na kterých jim dal Hospodin zaslíbenou zem, ve které se ale usídlí až čtvrté pokolení. Prvním jeho dítětem byl Izmael, syn jeho otrokyně Hagar, které vyhnal do pouště. Od Izmaela pochází muslimové. S manželkou Sárrou měl Abrahám syna Izáka, ten měl syna Jákoba – Izraele a Jákob měl syna Josefa.

Vztah mezi Židy a křesťany nebyl nikdy dobrý. Křesťané Židy obviňovali z mnohého, ze zavraždění Krista, z rituálních vražd malých dětí, obětování panen, znesvěcování hotií a jiných věcí. Po vyhnání z Palestiny putovali Židé po celém světě, kde se usídlovali. O jejich přítomnosti v Českých zemích máme písemné zprávy z devátého století. Až do první křížové výpravy bylo jejich postavení v Českých zemích poměrně příznivé, situace se změnila až v jedenáctém století, kdy se mezi křížáky objevil názor, že vrazi Kristovi nejsou jen ve Svaté zemi, a zabíjeli Židy, které měli po ruce, mnohdy vyvraždili celé osady.

Pozice Židů byla vždy řízena vůlí panovníka, v českých zemích mu byli přímo podřízeni a byli jeho vlastnictvím. Až do třináctého století bylo jejich postavení celkem uspokojivé, ale po zasedání čtvrtého lateránského církevního koncilu, byla nařízena jejich úplná segregace a nutnost označení. Jejich vyčlenění je dalším velkým problémem, život v uzavřených ghettech byl pro ostatní tajemný a vyvolával otázky. Panovníkovi Židé platili za ochranu poplatek z hlavy a půjčováním peněz. Přesto měli špatné postavení a nesměli provozovat většinu zaměstnání a řemesel. Povoleno jim bylo půjčování peněz na úrok, což pro křesťany představuje smrtelný hřích. Nejsou to ovšem jediné důvody nenávistného chování. Židé měli většinou poměrně velký majetek, navíc jim dlužili peníze města, šlechta i panovník a jejich smrt byla dobrým způsobem, jak se zbavit zadluženosti.

Ve čtrnáctém století vypukl mor, který zahubil nesmírné množství lidí. Pro Židy, kteří byli obviněni z trávení studen, znamenal dobu pronásledování a masového vyvražďování. Čechy a Morava nikdy nebyly morem postiženy tak krutě, jako jiné evropské země, přesto se našim zemím morová nákaza úplně nevyhnula. Za příčinu moru byli označeni Židé, kteří měli trávit studny. Někteří se na mučidlech k tomuto činu přiznali a tato informace se šířila lavinovou rychlostí. Mnohdy byla ještě přibarvována a davy lidí se mstili na Židech. Nebyl to ovšem jediný důvod, mnoho měst, šlechticů a měšťanů bylo u Židů zadlužených a spatřovali

v pogromech možnost zbavení se dluhů. Přesto v Českých zemích pogromy nebyli takové, jako například v Německu, v Českých zemích většinou stihl původce pogromu trest. Karel IV. mohl chránit Židy v místech, kde měl jistou pozici. Přesto i v místech, kde mohl dát ochranu, tak mnohdy nečinil. Jsou i záznamy, ve kterých nakládá s majetkem Židů, kteří zemřeli až později. Takže k některým pogromům dal souhlas, dokonce někdy zajistil i beztrestnost. Později se Karel snažil upravit právní postavení Židů a podporoval i jejich nová osídlení jak na nových místech, tak na místech kde byla ghetta vybita.

Za vlády Karlova syna Václava IV. se odehrál jeden z největších pogromů pražského ghetta. To bylo celé zničeno, přežili pouze ti, kteří byli mimo Prahu.

Historie antijudaismu má kořeny už v počátcích Židovství. Židé byli vždy utlačováni a používání jako otroci.

Karel IV. byl první český král, který se stal také císařem Svaté říše římské. Po korunovaci burgundským králem se stal osobním vládcem všech království Svaté říše římské. Byl syn dědičky Elišky Přemyslovny a českého krále Jana Lucemburského. Karel byl původně pokřtěn jako Václav, jméno Karel přijal při biřmování během své výchovy ve Francii po svém strýci a kmotrovi Karlu IV. Sličném. Karel IV. patřil mezi nejvýznamnější panovníky vrcholného středověku. Byl neobyčejně vzdělaný a inteligentní, plynně hovořil pěti jazyky. Svou moc využil ke zkonsolidování českého státu, který byl od jeho doby znám jako Země Koruny české. Jako český král proslul Karel především založením univerzity v Praze, která nese jeho jméno, výstavbou Nového Města pražského, stavbou kamenného Karlova mostu přes řeku Vltavu v Praze a hradu Karlštejn.

9 Seznam použité literatury

Knihy:

- BAUMANN, Arnulf. *Co by měl každý vědět o židovství*. 1. vydání. Praha: Kalich 2000. Stran 201. ISBN 80-7017-205-3.
- BERGDOLT, Klaus. *Černá smrt v Evropě: Velký mor a konec středověku*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad 2002. Stran 184. ISBN 80-7021-541-0.
- *Bible, překlad 21 století*. Praha: Biblion 2009. Stran 2275. ISBN 978-80-87282-06-9.
- JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. První vydání. Praha: Rozmluvy 1995. Stran 591. ISBN 80-85336-31-6.
- KAVKA, František. *Karel IV.: Historie života velkého vladaře*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta 1998. Stran 361. ISBN 80-204-0753-7.
- KOŽÍK, František. *Kronika života a vlády Karla IV., krále českého a císaře římského*. Ostrava: Domino 2001. Stran 291. ISBN 80-86128-11-3.
- MARTIN, Bernd; SCHULIN Ernst. *Židovská menšina v dějinách*. Olomouc: Votobia 1997. Stran 354. ISBN 80-7198-311-X
- MAYER, Daniel. *Kapitoly z židovských dějin: od starověku do 18. století*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství 1989. Stran 255. Bez ISBN.
- PAVLINCOVÁ, Helena; HORYNA, Břetislav. *JUDAISMUS, KŘESŤANSTVÍ, ISLÁM*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc 2003. Stran 661. ISBN 80-7182-165-9.
- PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 1. vydání. Praha: SEFER 1993. Stran 430. ISBN 80-900895-4-2.
- SEIBT, Ferdinand. *Karel IV.: císař v Evropě (1346-1378)*. Praha: NLN, s.r.o. 1999. Stran 524. ISBN 80-7106-265-0.
- SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé*. 1. vydání. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister&Principal 2007. Stran 228. ISBN 978-80-87029-07-7.

- VESELÁ-PRUDKOVÁ, Lenka. *Židé a česká společnost v zrcadle literatury: Od středověku k počátkům emancipace*. Praha: NLN, s.r.o. 2003. Stran 153. ISBN 80-7106-430-0.
- VOLAVKOVÁ, Hana. *Zmizelá Praha: Židovské město pražské*. Praha: Paseka 2002. Stran 152. ISBN 80-7185-520-0.
- VOLAVKOVÁ, Hana. *Židovské město pražské*. 1. vydání. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství 1959. Stran 51. Bez ISBN.
- WONDRÁK, Eduard. *Historie moru v českých zemích*. Praha: TRITON s.r.o. 1999. Stran 119. ISBN 80-7254-073-4.

Elektronické zdroje:

- Online časopis Respekt: dostupné z <http://www.respekt.ihned.cz>
- Stránky publicisty Jana Nováka: dostupné z <http://www.novakoviny.eu>
- Glosy.info: dostupné z <http://glosy.info>
- Holocaust.cz: dostupné z <http://www.holocaust.cz>
- Panovníci.cz: dostupné z <http://www.panovnici.cz>

10 Resumé

This bachelor work is focused on the origins of the Jewish nation, his life in the Middle Ages, the Emperor Charles IV., Pogrom during his reign and briefly mention about one of the originators of the biggest pogrom medieval plague.

The relationship between Jews and Christians was always tense, the whole history is intersected by stories of anti-Judaism and the mass extermination of their nation. Position of the Jews has always been driven by the will of the sovereign, in the Czech lands were directly subordinate to him and were his property. The problematic situation of the Jews is based on the idea that the Jews killed Christ and blaming of ritual murder of Christian children. Another big problem is their excommunication, which ordered Christians themselves, but life in the closed ghettos was for other mysterious and raised questions. The Jews had a bad position and were not allowed to run most of the work and crafts. They were permitted to lend money at interest rate, which is for Christians a mortal sin. But these are not the only reasons of hateful behavior. The Jews had usually quite large property, plus the city, the nobility and the monarch owed them money so their death was a good way to get rid of debt. In the fourteenth century plague broke out which destroyed an enormous numbers of people. For the Jews, who were blamed of poisoning wells, it meant the time of persecution and mass murder.